

HISTORISCHE
VERENIGING
MAASSLUIS

HISTORISCHE SCHETSEN

van en over Maassluis

NUMMER 77 | NOVEMBER 2020

INHOUD

Van de redactie	1
1924-1969 Luxor: bioscoop en theater	2
De melkcentrale en de kaasmarkt	15
Melkcentrales in Maassluis	21
Ruijsbroek melkdistributie	30
Booster: van schoen tot sleutel	32
Korfbalvereniging C.K.C 90 jaar jong	45
Sigarenfabriek Universum	51
Hofleverancier Spijker	56
De Weeshuisschool	61
Predikantsvrouwen in verlegenheid	69
De Hel	73
Reacties van lezers	74
Speurneuzen gevonden	78
Speurneuzen gezocht	80

SCHRIJVERS

Rien Braber | Wim Duijvestein | Lodewijk van Duuren | Klaas van Gelderen |
Henk van den Hoek | Jaap Poldervaart | Arie Ruijsbroek | Kees van der Sar |
Peet van der Snoek | Bram Sonneveld | Jaap Spijker | Ineke Vink | Dick van Wassenaar |
Henk Wigt | Chrit Wilshaus

AFBEELDINGEN

Beeldbank HVM | Cor en Ria Booster | Collectie Van der Stelt | Collectie Van Rij |
Wim Duijvestein | E. Kap-Favié | Roger van der Kraan | Museum Maassluis | Familie Spijker |
Stadsarchief Vlaardingén | J. Steehouwer

Foto omslag: Theater Luxor en daarnaast de Melkcentrale aan de Van der Horststraat.

HISTORISCHE
VERENIGING
MAASSLUIS

VAN DE REDACTIE

Booster en Spijker. Ondernemers met een geschiedenis die meerdere generaties omspant. De een bracht het tot hofleverancier; de ander werd 'de burgemeester van Koningshoek'. Maar ook deze namen verdwijnen uit het stadsbeeld. Spijker is al 'verleden tijd' en binnenkort stopt ook de laatste Booster ermee. In deze uitgave leest u de geschiedenis van beide bedrijven.

Verder dit keer veel aandacht voor het onderwerp 'melk'. Die drank vinden we nu in de schappen van de supermarkt met grote zuivelconcerns als leverancier. In drie artikelen krijgt u interessante informatie over hoe vroeger de melk van de boerderij op de Maassluisse keukentafel terecht kwam. Melkcentrales speelden daarin een belangrijke rol. Maassluis heeft meerdere van die centrales gekend en die worden vanuit verschillende invalshoeken beschreven. Het onderzoek daarnaar is in gang gezet door de sloop van boerderij Weverskade 118, in 2019. Bij het vastleggen van de geschiedenis van deze boerderij (daar verschijnt nog een heel boek over) vroegen we ons af hoe wat de boeren met hun melk deden en hoe ze het vervoerden. En wist u dat Maassluis vroeger een kaasmarkt heeft gehad? Die heeft het echter niet zo lang volgehouden als die in Alkmaar, Edam en Gouda.

De melkcentrale aan de Van der Horststraat is er niet meer, maar het daarnaast gelegen Luxor nog wel. Het was ooit de eerste en enige bioscoop van Maassluis. Maar films vertonen in het Maassluis van voor de Tweede Wereldoorlog was niet zo eenvoudig. Het stadsbestuur stelde strenge eisen. Mooi dat de geschiedenis van Luxor ook op papier staat. Datzelfde geldt voor sigarenfabriek Universum die gevestigd was in het gebouw dat vele Maassluiers kennen als Sursum Corda.

Verder in deze uitgave aandacht voor de Weeshuisschool, een instituut waar 'werken en leren' reeds werd uitgevoerd, maar vaak met de nadruk op 'werk en discipline'. Ronduit raadselachtig is een deel van een artikel over twee Maassluisse predikantsvrouwen. Een van hen heeft een notariële verklaring laten opmaken over een ogenschijnlijk onbeduidend voorval. Samen met de gebruikelijke 'speurneuzenrubrieken' is dit allemaal meer dan voldoende om u weer veel leesplezier toe te wensen.

1924-1969 LUXOR: BIOSCOOP EN THEATER

Door: Dick van Wassenaar

Enkele jaren is er in Maassluis een filmfestival gehouden waarbij er ook voorstellingen waren in de voormalige Luxorbioscoop aan de Van der Horststraat 29. Over het ontstaan en verdwijnen van de enige bioscoop van Maassluis hierbij een overzicht. Omdat sommige delen van de informatie zich niet in een verhaal 'laten vangen', zijn deze gebeurtenissen chronologisch weergegeven.

Rond de vorige eeuwwisseling waren er nog niet veel bioscopen¹ in Nederland. 'Echte' bioscopen ontwikkelden zich echter snel, zowel qua kwaliteit als geluid. Hoewel er al in 1926 films met geluid verschenen, werden films in een bioscoop nog vaak begeleid door een live pianist of violist. Het comfort was overigens ver te zoeken. Er waren meestal geen stoelen, mensen moesten de voorstellingen staand bekijken. Het was dan ook geen avondvullend entertainment: een behoorlijke film duurde in die tijd ongeveer een kwartier.

Zondig vermaak

De bioscoop trok vooral 'gewoon' volk, chique mensen wilden er niet veel van weten. Niet iedereen was enthousiast over bioscopen, zo was in de Westlandsche Courant van 7 december 1921 te lezen: 'bioscopen, die niets anders prediken dan misdaad, moord, echtbreuk, inbraak en diefstal!' Maar toch was er in Maassluis wel interesse voor een bioscoop en dat begreep ook ene Jan Smallegange.

Mensen die begin 20e eeuw in Maassluis een bioscoop wilden oprichten kregen meerdere malen het lid op de neus. Burgemeester en Wethouders en de gemeenteraad (toen voornamelijk A.R. en C.H.U) waren er op tegen. Dat was met het oog op 'zondig afdwalen van de Jeugd naar wereldse dingen en mogelijke versterking van de Zondagsrust'.

Luxorbioscoop omstreeks 1951. Daarnaast staat nog de melkcentrale.

¹Naar het Engelse woord Bioscope, 'a view or survey of life', (levensbeschouwer).

In 1923 werd aan de zogenoemde Verlengde Van der Horststraat het pand gebouwd dat we nu nog steeds kennen als Luxortheater.

Van der Horststraat

Vanaf 1920 ging de Jokweg ter hoogte van de Patijnestraat over in de Van der Horststraat. De huizen aan de Van der Horststraat hebben tot 1941 op grondgebied van Maasland gestaan. Zo ook de bioscoop, die op grondgebied van het 'stichtelijke' Maassluis in die jaren nooit gebouwd had mogen worden. Maasland noemde dat deel 'de Verlengde Van der Horststraat'. Tijdens de bezetting in 1941 werd een grenswijziging doorgevoerd waardoor de gehele Van der Horststraat grondgebied van Maassluis werd.

Van der Horststraat, rechts is Luxor.

De naam van de straat herinnert aan de Maassluise apotheker Cornelis van der Horst (1742-1805) die op 62-jarige leeftijd ongehuwd overleed. Per testament had hij drie dagen voor zijn overlijden bepaald dat een deel van zijn nalatenschap moest dienen tot een altoos durend fonds onder beheer van drie administrateurs. Deze administrateurs dienden rekening af te leggen aan Schout en Schepenen. Omdat het een eeuwigdurend fonds is, bestaat het fonds nog steeds (zie HS 1).

Jan Smallegange

Jan Smallegange (koopman) is geboren in Spaarndam in 1883 en was de zoon van Bastiaan Smallegange (1854-1942) en Maria de Dreu (1845-1910). In 1906 trouwt hij in Zandvoort met Jansje van der Meije (1885-1913). Na haar overlijden trouwt hij in 1922 met Maria Geertruida Smits (1887-1952)

uit Breda. In 1932 wordt het huwelijk ontbonden. Samen met zijn oudere broer Marinus (1875-1945) heeft hij vanaf 1925 tot 1935 'aan de Zuiddijk' (een specifieke locatie is nog onbekend) een 'Fietsenverhuur en Reparatie inrichting' en is tevens erkend vertegenwoordiger van Simplex fietsen.

„FLORA“-BIOSCOOP.
Heden Zaterdag en Maasdag groot succes-programma, 2 hoofdrollen
**„In het hart van een kind“, en optreden van de
kelderspeeler HARRY PIEL.**
Dit is na eens een eerste klas sensatie, tegen verlaagde entree-
plaatsen. DIRECTIE.

1:50 per week RIJWIELEN 4:50 per week
1e klas merken, Simplex, W. K. C. en 2e hands, zonder prijsver-
hoging, à 11.50 per week, zonder vooruitbetaling. Keuze uit
grote voorraad. Noppesbanden 1.65, Michelin 1.95, Bagagedragers
vanaf 49 ct. Bellen vanaf 19 ct. Sturen vanaf 1.45. Kettingen 0.85,
Zadels met langreken 13.—. Assen 18 ct. Electr. lampen 6.50,
10.25, enz. enz., alles gegarandeerd. Tevens 2de hands Rijwiel en
Motorfietsen, goede waar en lagen prijs.
Minzaam aanbevelend,
Gebrs. SMALLEGANGE.

Advertentieblad van Maassluis, maart 1927.

Bioscoop Flora

1923: Begin april verzoekt exploitant J. Smallegange Burgemeester en Wethouders van de gemeente Maassluis om zijn gebouw (Flora Bioscoop) aan de Verlengde Van der Horststraat te voorzien van licht, water en gas. Bedenk dat de bioscoop op grondgebied van Maasland lag. Het gebouw is blijkbaar nog ongeschikt voor filmvoorstellingen.

1924: In februari staat er een advertentie in het Rotterdamsch Nieuwsblad met als kopje: 'Filmen

gevraagd' voor bioscoop Flora. Blijkbaar gaat de bioscoop van start.

1926-1931: Jan Smallegange staat bij de Nederlandse Bioscoopbond geregistreerd als exploitant van de Flora Bioscoop aan de Zuiddijk van Maassluis.

1928: Jan Smallegange biedt zijn bioscoopzaal ook te huur aan – 'zo nodig 400 plaatsen' – voor verenigingen, particulieren enz.

1929: Vergunning verleend door de gemeente Maasland aan Jan Smallegange, bioscoophouder, tot het geven van voorstellingen in het openbaar in het bioscoopgebouw Flora te Maasland, adres Sluispolder B 130a, later B 143 en tenslotte Van der Horststraat 29 Maassluis.

1930: In de gemeenteraad van Maasland wordt een verbetering van het bestaande toezicht van de bioscoop Flora aanbevolen door de Commissie van Toezicht. Een verzoek tot het geven van filmvoorstellingen op Hemelvaartsdag en voortaan ook op zondagavonden om 8 uur wordt (opnieuw) geweigerd.

Eerste sprekende film

1931: In de flora bioscoop draait de film 'Im Westen nichts neues' (Van het westelijk front geen nieuws). Het is de eerste niet-stomme film die geen musical is.

Het geven van filmvoorstellingen op zondag mag zodra is voldaan aan het bouwplan dat is goedgekeurd door het College. Dit plan omvat vereisten van de zaalinrichting en filmcabine. Ook moet de exploitant afzien van de verkoop van alcoholhoudende dranken.

1932: Er zijn in de gemeenteraad van Maassluis discussies over een voetpad dat langs de Verlengde Van der Horststraat loopt: moet het wel of niet worden doorgetrokken tot aan de bioscoop.

Tot wederopzegging wordt vergunning verleend tot het houden van bioscoopvoorstellingen in het theater. Op zon- en feestdagen echter na half 8 's avonds.

J. Smallegange krijgt een officiële waarschuwing omdat op 17 januari meerdere personen in de Flora Bioscoop aanwezig waren die niet de vereiste leeftijd hadden. Ingevolge de bioscoopwet art.16. lid 3 moeten bij de filmtitel 'Westfront 1918' minimaal de leeftijd van 18 jaar hebben. Het betreft de jongens. Arie Bergwerff en Cornelis Lucardie. Zij krijgen het betaalde geld voor het toegangsbewijs niet terug.

Vergunning in 1929 verleend aan Jan Smallegange door de gemeente Maasland.

Maas Theater

1933: Jan Smallegange krijgt (opnieuw) een aanmaning het verschuldigde bioscooprecht aan de gemeente Maasland te betalen voor 21 april 1933, anders wordt zijn vergunning geschorst.

In oktober wil filmverhuurbedrijf 'Centrafilm' uit Dordrecht de bioscoop gaan exploiteren. Dit na royering van Jan Smallegange door het bestuur van de Nederlandsche Bioscoopbond wegens in gebreke blijven van verschuldigde contributie.

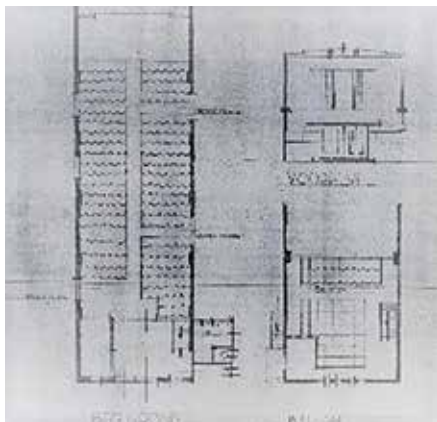
1934: Op 13 januari is de doorstart van de bioscoop met de nieuwe naam 'Maas Theater' en de nieuwe directie van R.H. Roodfeld en D.J. van Leen. Het interieur is grondig opgeknapt met nieuwe wandbekleding en andere verlichting. In de kranten wordt een bezoek aan het theater warm aanbevolen. In mei bericht Centrafilm aan het gemeentebestuur van Maasland dat zij de exploitatie heeft gestopt. Zij wil in september heropenen.

In augustus wordt de eerder verleende vergunning tot het geven van filmvoorstellingen in het Maas Theater toegekend aan P. Melk uit Zaandam.

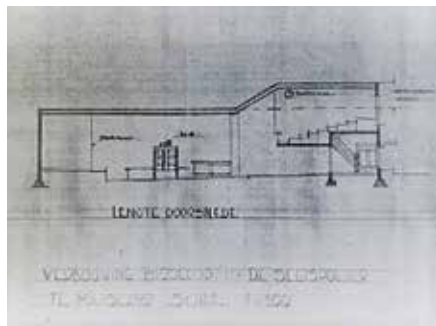
Luxor Bioscoop

1935: De naam verandert in Luxor Bioscoop.

1936: Verbouwing bioscoop Luxor. Filmvoorstellingen tijdelijk in het Verenigingsgebouw aan de Zuiddijk. Het filmtheater ondergaat een aanzienlijke verandering. Er komt een nieuwe geluidsinstallatie en het theater krijgt twee ultra moderne Bauerprojectoren.

Begane grond, voorgevel en balkon.

Lengte doorsnede.

Mededeling van B&W Maasland aan de exploitanten P. Melk en N. Mulder: per 11 oktober is het houden van filmvoorstellingen op zon- en feestdagen niet meer geoorloofd. Tien dagen later is het, op verzoek van P. Melk, toch weer toegestaan dat er 'des zondagsavonds' filmvoorstellingen zijn.

De verbouwingen van 1934 en 1936

Omdat er geen tekeningen beschikbaar zijn van de oude situatie, is het niet mogelijk de veranderingen aan te geven na de verbouwingen van het theater aan de Van der Horststraat. Bekend is dat er tussentijds nieuwe verlichting kwam en verbeterde aankleding. Voorts waren er nieuwe geluidsapparatuur en nieuwe filmprojectoren nodig voor de projectieruimte achter op het balkon. De begane grond kreeg een licht hellend vlak waarop twee rijen stoelen met een gemakkelijke zit. Deze stonden vast, zodat ze 'geen wanorde meer veroorzaken'. Verder kwamen er meerdere nooduitgangen en het balkon kreeg een trapsgewijze inrichting.

Toezicht volgens de wet

In juni 1937 wordt door de burgemeester van Maassluis, Pieter Abraham Schwartz, ter voldoening aan artikel 18 van de Bioscoopwet, een Plaatselijke Commissie van Toezicht op Bioscopen opgericht. Deze eerste commissie bestaat uit de heren Willem van Splunter (onderwijzer), Arend Kuntkes (agent), Hendrik Johan Marcus (typograaf), Arnoldus Adrianus Anthonis Vermeulen en Simon Blom (onderwijzer, voorzitter). De belangrijkste taken van de commissie zijn: het toezicht op en naleving van de regels met betrekking tot:

- Aanwezigheid keuringskaart behorend bij de betrokken film
- Reclame
- Correcte leeftijd bezoekers

- Nooduitgang, verlichting, blusmateriaal
- Rookverbod

In een van de verslagen van een latere commissie (1959) is te lezen dat er in dat jaar 21 controles zijn geweest waarbij er 11 personen waren die niet de vereiste leeftijd hadden voor de vertoonde film van dat moment. In 9 gevallen betrof het kinderen van respectievelijk 9, 10 en 11 jaar oud. De ouders van deze kinderen werden door de secretaris van de aanwezigheid van hun kinderen in de bioscoop op de hoogte gesteld. De betaalde entreegelden werden niet terug betaald. Deze commissie, die regelmatig wisselde van samenstelling, is pas in 1971, ver na de sluiting van het theater als bioscoop, ontbonden.

Controle bleef er in alle jaren. Vele Maassluizers herinneren zich nog wel de leeftijdscontrole van politieagent Gerard Groeneveld (1915-1985) als deze op zaterdagavond bij de vroege voorstelling (19 uur, je moest ouder zijn dan 14) of late voorstelling (21 uur, je moest ouder zijn dan 18) de bioscoopzaal binnen kwam om te kijken of het allemaal wel in orde was. Zo niet dan moest je de zaal verlaten.

Verboden te dansen

1937: De heren P. Melk en J. Klitsie gaan permanent de verbouwde bioscoop in Maasland aan de Verlengde Van der Horststraat exploiteren. De bioscoop zal vanaf 8 juli op zaterdag en zondag weer haar voorstellingen geven. In september is alweer sprake van het uitbreiden van het aantal stoelen, het vernieuwen van de bekleding en het verbeteren van de verlichting.

1938: Gratis filmvoorstelling voor 120 'ouden van dagen' in het Luxortheater.

Over een verzoek van de arbeiderstoneelvereniging Voorwaarts aan het college van B&W van Maasland om in het Luxortheater een opvoering te mogen geven van 'Allerzielen' van Herman Heijermans wordt afwijzend beschikt. Sommige stukken van Heijermans veroorzaakten een schandaal en een daarvan is Allerzielen (1904), dat kwetsend zou zijn voor katholieken.

1939: Op 5 januari is er een inbraak met een vergeefse poging om de bio-vakantieoord collectebussen te openen. De daders zijn gestoord tijdens de inbraakpoging.

Er komt toch een voorwaardelijke toestemming tot het opvoeren van de toneelvoorstelling 'Allerzielen'.

Tijdens een besloten feestje van buurtvereniging 'Kapelpolder' op 31 januari,

Naast het Luxor theater is men bezig met het bouwrijp maken van de grond voor het bouwen van een rij van vijf winkels met bovenwoningen. 1952

de verjaardag van Prinses Beatrix, is een gedeelte van de zaal vrijgemaakt om een dansje te maken. Twee aanwezige veldwachters melden dat er niet gedanst mag worden. De heer Mulder, directeur van Luxor, vraagt de burgemeester van Maasland H.L. du Boeuff om opheldering daarover. Deze antwoordt dat de zaal bedoeld is voor het vertonen van filmvoorstellingen en dat het daarom niet is toegestaan om er te dansen, ook niet als deze is verhuurd voor vergaderingen of feestelijke bijeenkomsten.

Diverse mensen hebben zich verzameld voor de nog te openen winkel van Arie van Gent en Loes van Gent-van Eendenburg. In de winkel waren onder meer melk en kaas, vleeswaren en kruideniersartikelen te verkrijgen. Links bioscoop Luxor. Circa 1953.

Ontspanning voor militairen en NSB-lezingen

Op 28 augustus 1939 wordt in Nederland de mobilisatie afgekondigd. In september 1939 zijn er 800 soldaten in Maassluis gelegerd. Begin oktober komen er nog eens 200 soldaten bij. In bioscoop Luxor worden voor de ingekwartierde soldaten ontspanningsavonden georganiseerd door de dienst Militairen Ontwikkeling en Ontspanning. Curieus genoeg zijn er in datzelfde jaar in het Luxorgebouw ook lezingen gegeven door leden van de Nationaal Socialistische Beweging (NSB). Zo is er op 17 maart 1939 een presentatie van Cornelis van Geelkerken, Nederlands nationaalsocialist en een van de oprichters van de NSB. De burgemeester van Maasland meldt 'en passant' aan de heer Mulder, exploitant van het Luxortheater, dat deze er op moet toezien dat tijdens de vergadering van de NSB de plaatsen op het balkon niet bezet mogen worden zolang er plaatsen in de zaal beschikbaar zijn! Op 18 april is er nog een spreekbeurt van de nationaalsocialistisch

politicus Willem Otto Adriaan Koster. In 1941 is er ook nog een presentatie van nationaalsocialistische journalist en NSB-lid Jan Hollander.

1940: De burgemeester van Maasland geeft toneelvereniging 'Voorwaarts' geen toestemming voor de openbare opvoering van het toneelstuk 'Jeugd in nood'. Het mag uitsluitend voor donateurs in besloten kring worden opgevoerd.

Verder zijn er dat jaar ontspanningsavonden voor militairen met toneelstukjes en revueschetsen. Een cabaretavond voor militairen met Paul Duval. Opvoering van 'Muggen om de kaars' door toneelvereniging 'Voorwaarts'. Een feestavond voor buurtvereniging Fenacoliusslaan. Een St.-Nicolaas feest voor de jeugd.

1941: Het Luxortheater stond tot dusver op grondgebied van Maasland. Als gevolg van de grenswijziging in 1941 komt het nu in Maassluis te staan.

Spreekbeurt door A. Jordaans, Provinciaal Leider van het Nederlands Arbeidsfront (NAF). De leiding van de NAF berustte bij de NSB'er Hendrik Jan Woudenberg.

Zuiddijk met links beneden de Van der Horststraat en het Luxor theater.

Geen bijzonderheden

De na-oorlogse jaren kenden – voor zover bekend – geen opmerkelijke gebeurtenissen. Er werden veel films vertoond, zomaar een greep: 'Sport staalt spieren' met George Formby (alle leeftijden) en 'Jody en het hertenjong' met Gregory Peck en Jane Wyman (14 jaar).

In 1949 was er een optreden van het Lou Geels Tempo-Tempo cabaret met Buziau Jr, Lou Geels, Jean de Nater. Toegangsprijs vanaf 75 cent. Plaats bespreken aan de zaal.

In 1950 ondermeer filmvoorstellingen als 'Waterloo Bridge' met Vivian Leigh en Robert Taylor (18 jaar en ouder) en de Wildwest film 'Cowboy Serenade', toegang vanaf 14 jaar.

1969: Luxortheater Maassluis wordt als filmtheater opgeheven.

Er werden in de jaren vijftig overigens op verschillende locaties films vertoond, onder andere in de open lucht in de Put (de plaats waar ooit de Moriaan en het Verenigingsgebouw stonden) en incidenteel in het gebouw Varia aan de Wagenstraat, en het Verenigingsgebouw aan de Zuiddijk 6.

Bijlagen

Exploitanten door de jaren heen

Tijdens de periode (1924-1969) waarin het gebouw aan de Van der Horststraat fungeerde als bioscoop/theater waren er meerdere exploitanten die als directie verantwoordelijk waren voor de dagelijkse gang van zaken. Nadat Jan Smallegange stopte in 1934 werd de directie gevormd door Dirk Johannes van Leen (1906-1982), filmverhuurder uit Dordrecht en Dolf Roodfeld. Deze begon in 1909 als explicateur in de reisbioscoop van Jean Desmet. Hij werkte sinds 1920 als reisagent voor filmverhuurders en vanaf 1932 was hij in dienst bij Film Distributiemaatschappij Centra Film uit Dordrecht, die al in 1923 was opgericht door Van Leen. Andere leden van de directie in die jaren waren J. Klitsie en Piet Melk (1897-1967) beide uit Zaandam en voorheen explicateur (iemand die in het tijdperk van de stomme film in de bioscoop de vertoonde beelden voorzag van commentaar en geluidseffecten) in Zaanse bioscopen. In 1936, na de verbouwing en inmiddels weer met de naam Luxor Maassluis, werd de directie gevormd door Piet Melk, J. Klitsie, en Nicolaas (Nacky) Mulder (1897-1978) en na het vertrek van Piet Melk in 1954 door diens vrouw G. Mulder. Gedurende de 45 jaar dat het pand heeft gefungeerd als bioscoop/theater heeft het vier namen gehad: het begon als Flora bioscoop (1924-1932), daarna werd het City bioscoop (1932-1934), in dat laatste jaar 1934 kreeg het de naam Maas Theater en tenslotte vanaf 1936 tot 1969 was de naam Luxor bioscoop/theater.

Filmoperateurs en ander personeel

De exploitanten/directieleden zullen zich vooral bemoeid hebben met de organisatie, filmselectie en filmaanschaf en andere organisatorische

1998, eerste paal voor opnieuw nieuwbouw van winkels en appartementen naast Luxor.

activiteiten. Eerder was al geschreven dat Jan Smallegange ook actief was in de fietsenbranche. Waarschijnlijk was de bioscoop een bijkomende activiteit, tenslotte was de bioscoop als zodanig maar op beperkte dagen en uren in gebruik. Welke personen in de beginperiode verantwoordelijk waren voor het dagelijkse beheer en de filmvertoningen is voorsnog slecht bekend. Voor de periode na ongeveer 1950 is wel wat meer bekend: filmopereur Leo van den Heuvel woonde met zijn moeder op de Groen van Prinstererkade. Hij kon in Luxor bij de foto's staan vertellen alsof hij regelmatig in Hollywood over de vloer kwam en dikwijls met de sterren sprak. In menig kinderoog was hij zelf een filmheld. Ook hij verdiende met zijn werk in de projectiekamer van Luxor niet genoeg en had daarnaast een agentschap van een krant en bezorgde weekbladen aan huis.

Bioscoop Luxor had een foyer en een buffet en in de pauze kon je daar koffie, thee, een flesje gazeuse of een gevulde koek, een reep Kwatta-chocolade, een rolletje drop, kauwgum en sigaretten kopen. Dat was het werk van de 'ouvreuse' mejuffrouw M. van Beest die je, als je te laat binnenkwam, met het licht van een klein zaklantaarntje naar je plaats bracht. Op 1 december 1950 trouwde Leo van den Heuvel met haar en samen beheerden zij de Luxorbioscoop gedurende vele jaren.

Ondernemer Jan Smallegange

Jan Smallegange was een ondernemend man. Kort nadat hij in Maasland/ Maassluis de exploitatie startte van bioscoop Flora begon hij ook met de exploitatie van een bioscoop in Vlaardingen aan de Westhavenkade 43,

De enige foto die we konden vinden van Leo van den Heuvel: van links naar rechts staand is hij de vijfde. (Het elftal van Hollywood speelde omstreeks 1930 op het veld aan de Talmastraat.)

eveneens met de naam Luxor². Alle latere directieleden van de bioscoop waren ook de directieleden van de bioscoop in Vlaardingen die tot 1975 als zodanig in gebruik is geweest. Hierdoor was een goede samenwerking mogelijk en omdat beide bioscopen hetzelfde programma hadden, werden er dan ook films gedeeld. Bekend is dat in de pauze een broer van de operateur in Vlaardingen op de fiets naar Maassluis reed met de ene film en de andere film daar ophaalde om in Vlaardingen te kunnen draaien. Hij ging met de fiets, want met de trein zou het veel langer duren omdat het een kwartier lopen was vanaf het station naar de bioscoop. Alleen als het hard stormde, ja, dan duurde de pauze wat langer. Dan stonden de bezoekers in Vlaardingen buiten te kijken: komt-tie al?

Niet alleen films

Luxor werd ook verhuurd voor andere bijeenkomsten en er zijn veel jubilea gevierd, huldigingen gehouden en onderscheidingen uitgereikt. Eind jaren vijftig waren er in Maassluis minstens vier vaste toneelverenigingen, globaal aan te duiden als een Katholieke, een Hervormde, een Gereformeerde, een Van 't Hoofd, 't Stort of Weverskade. Jaarlijks werd er gespeeld in Luxor om het kampioenschap van Maassluis! In de wintermaanden waren er toneelvoorstellingen waarvoor men beroepsacteurs als jury aantrok. Omdat alle clubs fanclubs hadden, was er steeds een volle zaal. In de competitie van de toneelgroepen werden ook jaarlijks de beste vrouwelijke en mannelijke hoofdrol gekozen. Bij het 350-jarig bestaan van Maassluis in 1964 deden veel leden uit die toneelgroepen mee in het Wagenspel 'Parels in een Kroon'.

Het Luxorgebouw na de 'bioscoopjaren'

Nadat er na 1969 officieel geen filmvoorstellingen meer in het gebouw waren, bood het pand in de loop der jaren ruimte aan andere toepassingen en gebruikers. Na verbouwing was het in gebruik door een lijstenmaker en ook nog door schildersbedrijf Gebr. Van Reeve. In 1992 kocht de Christelijke Jongerenvereniging het gebouw en het is na een verbouwing sinds 1993 door deze vereniging in gebruik. Ook de leden van de Filmclub Maassluis maken sindsdien gebruik van het gebouw. In 2000 begon Anja Smit-Quist daar de Maskerade Toneelgroep. Deze kindertoneelgroep maakte gedurende enkele jaren gebruik van het theater dat nu (2020) nog steeds de naam Luxor draagt.

Eerdere herinneringen uit Historische Schetsen aan de bioscoop In HS 19 schreef Jacob Teertstra

Bezoek aan dansscholen in Vlaardingen of Rozenburg waren riskant. Het werd bijna altijd knokken. Op zaterdag en zondag was er verder nog de

² Een naam die veelvuldig wordt gebruikt voor bioscopen en refereert aan het Latijnse woord lux (licht); ook in gebruik als eenheid voor verlichtingssterkte.

mogelijkheid om naar het Luxortheater te gaan. Hoewel je daarbij wel het risico liep vervolgens als zondaar door het leven te moeten. De sociale controle was niet mis en een stempel of bijnaam raakte je niet gemakkelijk weer kwijt.

In HS 34 schreef H. van Antwerpen

Jongens van 14, 15 jaar waren als hulpje bij de machines (bij de Neeff of van Toor) zeer gewilde werkkrachten. Als lokkertje kregen die jongens elke vrijdag in hun loonzakje een gratis kaartje voor de film in het Luxor. Eens per kwartaal kwam Leo van den Heuvel, beheerder en filmoperateur van de bioscoop, met een hele bos bioscoopbriefjes naar de Heldringstraat om af te rekenen.

1999, nieuwbouw appartementen naast Luxor in volle gang.

In HS 70 schreef Klaas 't Hart

Stadsomroeper Leen van Buuren doorkruiste per fiets zo'n 65 jaar geleden heel Maassluis. Hij stopte op vrijwel iedere straathoek, hield de linkervoet op het pedaal en plantte de rechter op staat. In de linkerhand hield hij de koperkleurige gong en met de rechterhand liet hij zijn klinkende stokslagen op dat klankbord neerdalen. Dan riep hij luid en met galmende stem: 'Dames en heren en lieve kinderen van de Damstraat. Hedenmiddag om 3 uur is er in het Luxortheater een kindervoorstelling. Er zal een film gedraaid worden van de Dikke en de Dunne. De intree is 10 cent. Zegt het voort, zegt het voort'. En Leen peddelde naar de volgende straathoek.

Maarten 't Hart - Straf van God

Onder deze titel schreef Maarten 't Hart in 2003 een artikel over de watersnoodramp in 1953 dat werd gepubliceerd als Historisch Schetsje met daarin de volgende tekst over Maassluis: 'Ingeval van een straf van God, die op zichzelf overigens heel begrijpelijk zou zijn, want de zonde greep wild om zich heen. Waar bevonden zich de poelen van zonde? Precies, daar waar de ouderlingen niet woonden. Onder aan de dijk trof je het Luxor-theater met films van Rooie Roggers en Doris Day en de Openbare Prins Bernhardschool en de leesbibliotheek van Van Willigen waar je felrealistische romans van Hans Martin kon lenen.'

Hellend Vlak

Maarten 't Hart schreef in 2008 in het NRC over zijn ervaringen met 'het hellend vlak': 'Begin jaren vijftig draaide, om schooljeugd te lokken, het Leger des Heils te Maassluis op woensdagmiddag films van de Dikke en de Dunne.

Daar mochten wij, hoewel de toegangsprijs slechts een stuiver bedroeg, niet heen. Zo'n film bij het Leger leek onschuldig, maar keek je ernaar, dan kwam je op het hellende vlak terecht. Voor je het wist zat je in het Luxor theater om films te bekijken van 'Rooie Roggers' en Doris Day'.

Weetje

In de etalage van Herenkapsalon Wieger Beijert aan de Noordvliet 25 staat al jarenlang een oude filmprojector van de Luxor bioscoop.

Luxortheater in 2020.

De strijd tegen het bioscoopkwaad

In Maassluis bestond destijds een grote, hechte Gereformeerde gemeenschap en vanouds stond men binnen de gereformeerde traditie afwijzend tegenover toneel en theater. De predikant van de Gereformeerde Groote Kerk dominee Gerrit Willem Akkerhuis (1877-1941), bekend van zijn advies tijdens zijn preek: 'koopt bij huisgenoten uws geloof', had in 1921 ook al bezwaar gemaakt tegen voetballen op zondag in Maassluis. De Gereformeerde

Jongerenvereniging had een ordedienst ingesteld teneinde na te gaan wie het voetbalveld bezochten en ds. Akkerhuis wilde dat de ouders hun kinderen van het veld weghaalden. In 1924 had ds. Akkerhuis in het tijdschrift de 'Antirevolutionaire Maassluizer' een stuk geschreven waarin hij de ouders waarschuwt voor de 'Flora Bioscoop' en de donkere omgeving aan de Zuidoost. Een verzoek van exploitant Jan Smallegange om een reactie te mogen geven op het artikel van ds. Akkerhuis werd echter door de redactie geweigerd.

*Gerrit Willem Akkerhuis
(1877-1941).*

De auteur houdt zich aanbevolen voor aanvullingen
Met dank aan Geert de Vries